

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

Фоміна Тетяна Григорівна,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінального процесу та організації
досудового слідства,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, Україна, м. Харків,
e-mail: fomushka@i.ua
ORCID 0000-0002-9513-1673

doi: 10.21564/2414–990x.142.139941
УДК 343.13(477)

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ПОРУЧИТЕЛЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Досліджено процесуальний статус поручителя у кримінальному провадженні та сформульовано пропозиції до КПК України у частині регламентації порядку застосування особистої поруки. З цієї метою у статті окремо розглянуто питання щодо порядку залучення поручителя, процесуальних вимог до нього. Запропоновано закріпити на рівні закону відповідний перелік прав та обов'язків поручителя.

Ключові слова: КПК України; кримінальне провадження; запобіжні заходи; особиста порука; поручитель; права поручителя; обов'язки поручителя.

Фоміна Т. Г., кандидат юридических наук, доцент кафедри уголовного процесу и организации досудебного следствия, Харьковский национальный университет внутренних дел, Украина, г. Харьков.

e-mail : fomushka@i.ua ; ORCID 0000-0002-9513-1673

Процесуальний статус поручителя в уголовном производстве: проблемы определения и пути совершенствования

Исследован процессуальный статус поручителя в уголовном производстве и сформулированы предложения в УПК Украины в части регламентации порядка применения личного поручительства. С этой целью в статье отдельно рассмотрены вопросы о порядке привлечения поручителя, процессуальных требований к нему. Предлагается закрепить на уровне закона определенный перечень прав и обязанностей поручителя.

Ключевые слова: УПК України; уголовное производство; меры пресечения; личное поручительство; поручитель; права поручителя; обязанности поручителя.

Вступ. У чинному КПК України особиста порука поставлена на друге місце у переліку запобіжних заходів. Це свідчить про те, що законодавець розглядає даний вид запобіжного заходу поряд із особистим зобов'язанням як такі, що повинні застосовуватись, коли немає необхідності обирати більш суворі запобіжні заходи. Однак на нашу думку, особиста порука з точки зору її застосування є зовсім не ідеальним запобіжним заходом, оскільки законодавцем не вирішено низку важливих питань. Приміром, проблему під час застосування даного виду запобіжних заходів становить визначення процесуального статусу поручителя у кримінальному провадженні. Тому вивчення зазначеного питання викликає у науковців особливий інтерес.

Аналіз літературних даних. Дослідженню сутності запобіжних заходів, й зокрема, особистої поруки, присвятили свої праці З. Д. Єнікеєв (Z. D. Yenkiiiev), З. З. Зінатулін (Z. Z. Zinatullin), Ю. Д. Лівшиц (Yu. D. Livshyts), В. О. Михайлов (V. O. Mikhailov), Н. В. Ткачова (N. V. Tkachova). Останнім часом проблему обрання особистої поруки розглядають А. В. Захарко (A. V. Zakharko), М. О. Карпенко (M. O. Karpenko), Т. В. Садова (T. V. Sadova), А. Р. Туманянц (A. R. Tumanians), Д. А. Чухраєв (D. A. Chukhraiev) та інші дослідники. Однак досі процесуальний статус поручителя залишається не остаточно визначеним, його права та обов'язки на законодавчому рівні чітко не сформульовано.

Метою публікації є визначення процесуального статусу поручителя у кримінальному провадженні та вироблення пропозицій щодо внесення змін до КПК України у частині регламентації порядку застосування особистої поруки.

Виклад основного матеріалу. Особиста порука, як і особисте зобов'язання, належить до тієї категорії запобіжних заходів, у ході яких використовується моральний (психічний) метод впливу на поведінку підозрюваного, обвинуваченого. Однак під час застосування особистої поруки вплив здійснює не лише слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, а й поручитель. Натомість, якщо вплив з боку особи, яка здійснює кримінальне провадження, має державний характер, то з боку поручителя вплив забезпечується силою родинних або дружніх відносин. Тобто міра примусу при застосуванні особистої поруки є більшою, ніж та, яка простежується при обранні особистого зобов'язання, оскільки методи впливу на підозрюваного, обвинуваченого стають більш різноманітними. Водночас характер правообмежень залишається на тому ж рівні, оскільки на особу покладаються такі ж обов'язки (ч. 5 ст. 194 КПК України), як і при особистому зобов'язанні. Та все ж особиста порука, порівняно із особистим зобов'язанням є, хоча й не на багато, але більш суворим запобіжним заходом. Оскільки підозрюваний, обвинувачений відчуває на собі вплив додаткового суб'єкта – поручителя.

Хоча у науковій літературі наголошується на певних перевагах застосування особистої поруки [1, с. 292–293], аналіз статистичних даних свідчить про нечасте обрання судьями цього виду запобіжного заходу. Так, судами

першої інстанції усього розглянуто клопотань про застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки: у 2013 р. – 591 (1,01 % від загальної кількості розглянутих клопотань про застосування запобіжних заходів у даному році); у 2014 р. – 356 (0,71 %); у 2015 р. – 143 (0,26 %); у 2016 р. – 107 (0,2 %); у 2017 р. – 87 (0,15 %) [2].

Отже, як бачимо, слідчі, прокурори при ініціюванні питання про застосування запобіжного заходу, а слідчі судді, судді під час його обрання доволі рідко віддають перевагу особистій поруці, порівняно з іншими видами запобіжних заходів її застосовують не більше ніж у 1 % випадках. Гадаємо, що такі низькі показники застосування даного виду запобіжного заходу пов'язані, по-перше, з тим, що існують труднощі із залученням поручителів, адже не завжди у осіб, які ведуть антисоціальний спосіб життя, є рідні, друзі, які можуть викликати довіру. По-друге, за проведеним нами дослідженням, більшість слідчих не бачить особливої різниці у дієвості особливої поруки порівняно із особистим зобов'язанням, а порядок обрання останнього більш легкий (не потрібно докладати зусиль до пошуку поручителів).

Порядок залучення поручителя у кримінальному провадженні

Окреслюючи статус поручителя у кримінальному провадженні, перш за все слід визначити, від кого повинна виходити ініціатива про залучення поручителя. За загальним правилом, про обрання будь-якого запобіжного заходу клопоче слідчий, прокурор. А отже, фактично саме слідчий чи прокурор можуть поставити перед підозрюваним, обвинуваченим питання про наявність особи, яка може стати поручителем.

Зауважимо, що у законі прямо не передбачено право особи, яка бажає стати поручителем, звернутися до слідчого, прокурора або слідчого судді, суду з відповідним клопотанням або заявою. Разом з тим, на думку Д. А. Чухраєва, відповідно до суті особистої поруки майбутній поручитель повинен мати пріоритетне право на звернення до слідчого, або суду з відповідним клопотанням [3, с. 968]. Зазначену думку підтримує Р. С. Холод, який звертає увагу на те, що ініціатива застосування особистої поруки повинна належати самим поручителям [4, с. 185]. Слід погодитись із науковцями та зауважити, що поручитель – це суб'єкт, який добровільно погоджується відповідати за виконання підозрюваним, обвинуваченим певних обов'язків. Відповідно, й ініціатива про залучення поручителя може виходити від самої особи, яка бажає прийняти на себе такі зобов'язання.

Отже, з приводу залучення поручителя до кримінального провадження науковці сходяться на думці про можливість ініціювання даного питання особою, яка бажає стати поручителем. У процесуальному законі статус даної особи не визначено, відповідно, не вирішено і можливість подання нею клопотання чи заяви до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду про взяття на поруки підозрюваного, обвинуваченого. Вважаємо, що це питання потребує законодавчого визначення в нормі, присвяченій урегулюванню порядку застосування особистої поруки.

У досліджуваному питанні слід уявити також такий аспект: чи може слідчий суддя, суд проявити ініціативу про залучення поручителя до кримінального провадження. За загальним правилом, слідчий суддя, суд не наділений правом ініціювати питання про застосування запобіжного заходу. На вимогу ч. 4 ст. 194 КПК України слідчий суддя, суд має право застосувати більш м'який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні про обрання запобіжного заходу. Тобто фактично при розгляді клопотання про застосування застави, домашнього арешту, тримання під вартою слідчий суддя, суд може застосувати не той запобіжний захід, про який клопоче слідчий, прокурор, а особисту поруку. Для застосування даного виду запобіжного заходу обов'язковим суб'єктом є поручитель, а отже слідчий суддя, суд може поставити питання про наявність у підозрюваного, обвинуваченого особи, яка візьме його на поруки, або залучити того поручителя, який самостійно про це заявив.

У судовій практиці такі ситуації є типовими при вирішенні питання про обрання запобіжного заходу до окремої категорії осіб, зокрема, народного депутата України, судді. Наприклад, 22.04.2017 р. суддя Солом'янського районного суду м. Києва, розглядаючи клопотання про застосування щодо колишнього депутата Верховної Ради України М. Мартиненка запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, прийняв рішення про відмову у задоволенні цього клопотання та обрання щодо підозрюваного запобіжного заходу у вигляді особистої поруки. Суд врахував те, що у судовому засіданні були присутні 17 народних депутатів України, а також міністр молоді і спорту України та заступник голови Центральної виборчої комісії, які подали до суду письмові заяви про взяття на поруки підозрюваного, а також виступили в судовому засіданні та надали позитивну характеристику М. Мартиненкові [5, 6].

Отже, ініціатива про залучення поручителя до кримінального провадження може виходити як від підозрюваного, обвинуваченого, щодо якого вирішується питання про застосування запобіжного заходу, так і від самих осіб, які бажають взяти на поруки підозрюваного, обвинуваченого. Натомість слідчий суддя, суд можуть обрати запобіжний захід у вигляді особистої поруки лише за наявності згоди поручителя або його заяви про взяття на поруки підозрюваного, обвинуваченого.

Процесуальні вимоги до поручителя

Другим аспектом є визначення вимог до поручителя (поручителів). У науковій літературі з цього питання висловлюються різні судження. Зокрема, М. В. Духовський вважає, що поручителями не можуть бути неповнолітні особи, цивільно неправоздатні, або такі, що оголошені боржниками [7, с. 265]. Апелюючи до робіт інших науковців, маємо підтримати А. В. Захарко у тому, що ефективно застосування особистої поруки буде досягнуто за умови, коли поручителі відповідатимуть таким вимогам: поручителями згодні або бажають бути не менше двох осіб, які непричетні до розслідуваного злочину, є законослухняними, повнолітніми, дієздатними і заслуговують довір'я слідчого; мають постійне місце проживання і постійний дохід; ознайомлені з суттю обвинува-

чення або підозри; переконливо обґрунтували свої наміри і свою спроможність здійснити на обвинуваченого достатній виховний вплив, щоб обвинувачений дотримувався належної поведінки; погоджуються і є платоспроможними понести передбачене в законі грошове стягнення у разі недотримання обвинуваченим належної поведінки [8, с. 316]. У свою чергу О. В. Медведєва наводить соціальні вимоги, яким повинен відповідати поручитель. Такими, зокрема, є наявність постійного легального джерела доходу (заробітна плата, пенсія, прибуток від підприємницької діяльності та ін.), постійного місця проживання, відсутність судимостей, адміністративних правопорушень, обмеження дієздатності та наявність будь-якого суттєвого зв'язку з обвинуваченим (родинні стосунки, начальник – підлеглий та ін.) [9, с. 109]. Наведені положення дають підстави стверджувати, що науковці по-різному тлумачать вимоги до поручителя та намагаються розкрити якомога ширше їх зміст.

Законодавчо ж визначеними вимогами є лише довіра або особлива довіра слідчого судді, суду до поручителя. Не можна не погодитись із В. О. Рибалко, який вказує, що поняття довіри само собою є оцінним і суб'єктивним, а підсилення його прикметником «особлива» лише ускладнює його розуміння [10, с. 240]. Враховуючи неоднозначність у тлумаченні даних категорій, вчені та науковці прагнуть розкрити їх зміст. Зокрема, М. М. Михеєнко вказує, що заслуговують на довіру органів розслідування й суду ті особи, які завдяки своїм високим моральним якостям, чесному ставленню до праці й виконанню громадських обов'язків здобули авторитет у колективі чи за місцем проживання і можуть забезпечити належну поведінку та явку обвинуваченого за викликом згаданих органів [11, с. 166]. Схожу позицію висловлює В. О. Михайлов [12, с. 57], В. Г. Дрозд, Л. Л. Патик [13, с. 244].

Отже, більшість учених розкривають зміст поняття довіри через упевненість у позитивних якостях людини. Не заперечуючи висловленого, все ж, на наше переконання, довіра до поручителя перш за все полягає в усвідомленні слідчого судді, суду того факту, що поручитель зможе сприяти досягненню мети запобіжних заходів та виконанню підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків.

Слід звернути увагу, що на відміну від змісту довіри як вимоги до поручителя, тлумачення терміна «особлива довіра» подається у листі ВССУ «Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України» від 04.04.2013 р. № 511-550/0/4-13. Так, у п. 14 даного Листа зазначено, що особою, яка заслуговує на особливу довіру, може бути народний депутат України, депутат місцевої ради, особа, яка відзначена державними нагородами тощо.

Крім того, 24.04.2017 р. Міністерство юстиції оприлюднило юридичне повідомлення «Про деякі питання застосування особистої поруки в кримінальному провадженні», згідно з яким особиста порука заснована на довірі до поручителя з боку слідчого судді чи суду, яка ґрунтується на особливих моральних якостях

поручителя, його авторитеті. Особлива довіра до особи може бути продиктована її соціальним статусом, характером чи родом занять. Наприклад, до осіб, які заслуговують на особливу довіру, можна віднести народних депутатів, депутатів місцевих рад, державних діячів, керівників органів центральної або місцевої влади, осіб, відзначених державними нагородами, громадян, які мають визначні спортивні відзнаки тощо. Також у повідомленні Міністерства юстиції наголошено, що законодавство не обмежує право особи виступити поручителем. Це право гарантоване КПК України не залежно від того, яку посаду займає така особа. Головне, щоб дана процедура відповідала критеріям, визначеним КПК України [14].

Вирішуючи питання, чи заслуговує особа на особливу довіру, варто врахувати думку В. І. Фаринника, який зауважив, що під особливою довірою до особи слід розуміти те, що вона користується авторитетом в суспільстві, раніше належним чином виконувала роль поручителя тощо. Це питання повинно вирішуватися окремо в кожному випадку, при цьому зважаючи на тяжкість учиненого кримінального правопорушення та особу підозрюваного, обвинуваченого [15, с. 152].

Цікавим є той факт, що не всі КПК держав СНД, регламентуючи порядок застосування особистої поруки, тлумачать зміст довіри аналогічно українському законодавству. Так, наприклад, згідно з ч. 1 ст. 106 КПК Киргизької Республіки особам, які займають державні політичні та муніципальні політичні посади, а також членам Ради з відбору суддів Киргизької Республіки забороняється виступати особистими поручителями.

У практиці національних судів, навпаки, розповсюдженим є випадки взяття на поруки державопосадовців. Так, наприклад, 15.02.2018 р. Солом'янський районний суд м. Києва, розглядаючи клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою відносно мера м. Одеси Г. Труханова, відмовив у його задоволенні та обрав запобіжний захід у вигляді особистої поруки. Поручителем було призначено народного депутата Верховної Ради України VIII скликання Д. Голубова [16; 17].

Однак слід зауважити, що особлива довіра до поручителя, продиктована його високою заслугою перед державою, не завжди є підставою для обрання щодо особи запобіжного заходу у вигляді особистої поруки. Наприклад, 29.03.2018 р. Апеляційний суд м. Києва розглядав апеляційну скаргу Надії Савченко щодо застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, який 23.03.2018 р. обрав Шевченківський районний суд Києва. Під час розгляду скарги до суду надійшла заява від політика, правозахисника, народного депутата України I, II та IV скликань, Героя України Степана Хмари про взяття на поруки підозрюваного Н. Савченко. Натомість, колегія суддів не знайшла за можливе задовольнити вказану заяву, оскільки за обставин кримінального провадження запобіжний захід у вигляді особистої поруки не може бути застосовано до підозрюваного [18; 19]. Зрозуміло, що наведений приклад свідчить про те, що суд під час застосування запобіжного заходу враховує усі обставини

кримінального провадження. Тому заява особи, яка має державну нагороду і яка фактично заслуговує на особливу довіру, не може бути розцінена як підстава, за наявності якої слід обов'язково застосовувати особисту поруку.

Наголосимо, що слідчий суддя, суд розглядають питання, чи є особи, які виявили бажання взяти на поруки підозрюваного, обвинуваченого, такими, які заслуговують на довіру, особливу довіру. Довіра слідчого судді, суду до поручителя зводиться до впевненості у їх здатності здійснювати реальний позитивний вплив на підозрюваного, обвинуваченого.

Слід погодитися з думкою Л. К. Трунової, що довіра до поручителів повинна на чомусь ґрунтуватися [20, с. 184].

Тому перевірка даних про особу поручителя є обов'язковим етапом під час застосування особистої поруки. З цією метою слідчий, прокурор може витребувати довідки, характеристики з місця роботи, проживання поручителя. Разом з тим особа, яка бере на поруки підозрюваного, обвинуваченого може надати матеріал, який її характеризує, й самостійно. Отже, у матеріалах кримінального провадження повинні бути відображені дані про те, що поручитель спроможний утримати підозрюваного, обвинуваченого від дій, що перешкоджають здійсненню кримінальному провадження.

Отже, розглядаючи сутність вимог до особистості поручителя, слід підкреслити, що довіра та особлива довіра перш за все полягають в усвідомленні слідчого судді, суду того факту, що поручитель зможе сприяти досягненню мети запобіжного заходу та виконанню підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, по-друге, ґрунтуються на особливих моральних якостях поручителя, його авторитеті. Право бути поручителем гарантовано законом незалежно від того, яку посаду займає особа. На відміну від довіри особлива довіра до поручителя може бути продиктована його соціальним статусом, характером чи родом занять.

Законодавче визначення процесуального статусу поручителя

Проблема полягає в тому, що стаття 180 КПК України визначає такого учасника кримінального провадження, як поручитель. Проте ані у п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, присвяченій визначенню переліку учасників кримінального провадження, ані у главі 3 КПК України «Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження» про поручителя мова не йде взагалі. Цікавим є той факт, що у п. 25 ч.1 ст. 3 КПК України серед учасників кримінального провадження визначено заставодавця, який є схожим за статусом із поручителем суб'єктом. Але про поручителя законодавець у цій нормі не згадує. У зв'язку з тим пропонуємо уточнити положення п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України і після слова «понятій» додати слово «поручитель».

Крім того, з метою урегулювання статусу поручителя у КПК України необхідно нормативно визначити поняття, права та обов'язки даного учасника. Зауважимо, що у ч. 3 ст. 180 КПК України передбачено, що поручителю роз'яснюється його обов'язки та наслідки їх невиконання. Разом з тим чітко визначених ані прав, ані обов'язків поручителя закон не містить. Тому ми переконані

у необхідності доповнення КПК України окремою статтею «Поручитель», в якій потрібно визначити перелік прав та обов'язків даного учасника кримінального провадження.

Вважаємо, що поручитель повинен бути наділений такими правами: 1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюється або обвинувачується особа, передбачене законом покарання за його вчинення; 2) знати про зміну підозри або обвинувачення щодо особи, відносно якої застосовано запобіжний захід; 3) бути повідомленим про проведення процесуальних дій за участю особи, щодо якої застосовано запобіжний захід; 4) відмовитись від прийнятих на себе зобов'язань, обумовлених застосуванням особистої поруки.

На поручителя повинні бути покладені такі обов'язки: 1) забезпечувати виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків; 2) доставити підозрюваного, обвинуваченого до органу досудового розслідування чи в суд на першу про те вимогу; 3) інформувати слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про обставини, які негативно можуть вплинути на досягнення мети запобіжного заходу.

Висновок. Наведені положення дозволяють зробити висновок про те, що особиста порука є далеко не ідеальним з точки зору правозастосування запобіжним заходом, оскільки законодавцем не вирішено ряд важливих питань. Процесуальний порядок обрання зазначеного виду запобіжного заходу недостатньо чітко визначено на рівні КПК України. Відповідно, це тягне за собою певні труднощі під час його обрання.

Сучасні ж умови розвитку держави потребують більш суттєвих змін у системі альтернативних запобіжних заходів, а отже, слід направити зусилля на удосконалення законодавства в частині регламентації процесуального порядку застосування особистої поруки. З цією метою, по-перше, необхідно удосконалити положення ст. 180 КПК України, а по-друге, урегулювати процесуальний статус поручителя шляхом доповнення КПК України окремою нормою.

Список літератури:

1. Садова Т. В. Деякі аспекти застосування запобіжних заходів, не пов'язаних із позбавленням волі та фінансовими умовами. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2011. Вип. 1. С. 288–298.
2. Звіт суддів першої інстанції про результати розгляду матеріалів кримінального провадження за 2013–2017 рр. Форма № 1-1. Розділ 5. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka (дата звернення: 16.06.2018).
3. Чухраєв Д. А. Напрями вдосконалення особистої поруки в кримінальному процесі України. *Форум права*. 2011. № 2. С. 967–972. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_159 (дата звернення: 16.06.2018).
4. Холод Р. С. Правовий статус неповнолітнього обвинуваченого на досудовому розслідуванні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Запоріжжя, 2006. 252 с.
5. Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 22.04.2017 р. по справі № 1-кє/760/6419/17. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66822358> (дата звернення: 16.06.2018).
6. Суд відмовився заарештувати Мартиненка. *Сьогодні*. 22.04.2017 р. URL: <https://ukr.segodnya.ua/politics/sud-otkazalsya-arestovat-martynenko-1015078.html> (дата звернення: 16.06.2018).

7. Духовской М. В. Русский уголовный процессъ. Москва : Тип. А. П. Поплавского, 1910. 448 с.
8. Захарко А. В. Спеціальні правила застосування запобіжних заходів, пов'язаних з порукою. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 313–319.
9. Медведева О. В. Залог и поручительство в системе мер уголовно-процессуального принуждения по законодательству Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук. Волгоград, 1998. 219 с.
10. Рибалко В. О. Оцінні поняття, використовувані при регламентації запобіжного заходу у вигляді особистої поруки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С. 239–248.
11. Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України : підручник, перероб. і доп. Київ : Либідь, 1999. 536 с.
12. Михайлов В. А. Меры пресечения в российском уголовном процессе. Москва : Право и закон, 1996. 304 с.
13. Дрозд В. Г., Патик Л. Л. Процесуальний порядок застосування особистої поруки. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. № 3. С. 242–249.
14. Про деякі питання застосування особистої поруки в кримінальному провадженні : повідомлення Міністерства юстиції від 24.04.2017 р. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/pro-deyaki-pitannya-zastosuvannya-osobistoї-poruki-v-kriminalnomu-provadjenni-23551> (дата звернення: 16.06.2018).
15. Фаринник В. І. Поняття та підстави застосування запобіжних заходів, не пов'язаних з тимчасовою ізоляцією особи. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2015. № 5 (163). С. 146–159.
16. Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 15.02.2018 р. по справі № 760/4358/18-к. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72314230> (дата звернення: 16.06.2018).
17. Суд відпустив заступника Труханова на поруки. Радіо Свобода. 15.02.2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/29042144.html> (дата звернення: 20.05.2018 р.).
18. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 29.03.2018 р. по справі № 761/10439/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73188870> (дата звернення: 16.06.2018).
19. Савченко хоче взяти на поруки Герой України. *Українська правда*. 29.03.2018 р. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/03/29/7176177/> (дата звернення: 16.06.2018).
20. Трунова Л. К. Современные проблемы применения мер пресечения в уголовном процессе : дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2002. 419 с.

References

1. Sadova, T.V. (2011). Deiaki aspekty zastosuvannya zapobizhnykh zahodiv, nepoviazanykh iz pozbavleniam voli ta finansovymu umovamy [Some aspects of applying preventive measures not related to imprisonment and financial conditions]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk – Ciscarpathian Legal Bulletin, issue 1*, 288–298 [in Ukrainian].
2. Zvit suddiv pershoi instantsii pro rezultaty rozhliadu materialiv kryminalnoho provadzhenia za 2013–2017 rokiv [Report of judges of the first instance on the results of reviewing the materials of criminal proceedings for 2013–2017]. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka [in Ukrainian].
3. Chukhraiev, D.A. (2011). Napriamy vdoskonalennia osobystoi poruky v kryminalnomu protsesi [Areas of improving of personal surety within criminal procedure of Ukraine]. *Forum prava – Law Forum*, 2, 967–972. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_159 [in Ukrainian].
4. Kholod, R.S. (2006). Pravovy status nepovnitnoho obyvnuvachenoho na dosudovomu rozsliduvanni [Legal status of a minor accused during the pre-trial investigation]. *Candidate's thesis. Zaporizhzhia* [in Ukrainian].

5. Ukhvala Solomianskoho raionnoho sudu m. Kyiva po spravi No. 1-ks/760/6419/17 [Ruling of Solomianskyi district court of Kyiv City on the case No. 1-ks/760/6419/17]. (2017, April 22). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66822358> [in Ukrainian].

6. Sud vidmovyvsia zareshtuvaty Martynenko [The Court refused to arrest Martynenko]. (2017, April 22). URL: <https://ukr.segodnya.ua/politics/sud-otkazalsya-arestovat-martynenko-1015078.html> [in Ukrainian].

7. Dukhovskoi, M.V. (1910). Russkii uholovnyi protsess [Russian criminal procedure]. Moscow: Publishing House of A.P. Poplavskiy [in Russian].

8. Zakharko, A.V. (2011). Spetsialni pravyla zastosuvannya zapobizhnykh zahodiv, poviazanykh z porukoiu [Special rules of applying preventive measures related to a bail]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 1, 313–319 [in Ukrainian].

9. Miedvedieva, O.V. (1998). Zaloh i poruchitelstvo v sistemie mier uholovno-protsessualnoho prinuzhdienii po zakonodatelstvu Rossiiskoi Federatsii [Pledge and bail in the system of the measures of criminal procedural coercion in accordance with the legislation of Russian Federation]. *Candidate's thesis*. Volhohrad [in Russian].

10. Rybalko, V.O. (2015). Otsinni poniattia, vykorystovuvani pry rehlamentatsii zapobizhnoho zahodu u vyhladi osobystoi poruky [Evaluation concepts used under regulation of a preventive measure in the form of a personal surety]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 4, 239–248 [in Ukrainian].

11. Mykheienko, M.M., Nor, V.T., & Shybiko, V.P. (1999). Kryminalnyi protses Ukrainy [Criminal Procedure of Ukraine]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

12. Mikhailov, V.A. (1996). Mery prysiechienia v rossiiskom uholovnom protsessie [Restrictive measures in Russian Criminal Procedure]. Moscow: *Pravo I zakon – Law and Statute* [in Russian].

13. Drozd, V.H., & Patyk, L.L. (2016). Protseualnyi poriadok zastosuvannya osobystoi poruky [Procedure of applying personal surety]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenko – Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko*, 3, 242–249 [in Ukrainian].

14. Pro deaki pytannia zastosuvannya osobystoi poruky v kryminalnomu provadzhenni [On some issues of applying a personal surety within criminal proceedings]. (2017, April 24). URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/pro-deyaki-pitannya-zastosuvannya-osobystoi-poruky-v-kryminalnomu-provadzhenni-23551> [in Ukrainian].

15. Farynnyk, V.I. (2015). Poniattia ta pidstavy zastosuvannya zapobizhnykh zahodiv, ne poviazanykh z tymchasovoiu izoliatsiieiu osoby [The concept and reasons of applying preventive measures not related to temporary isolation of a person]. *Biuletyn Ministerstva yustytysii Ukrainy – Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 5 (163), 146–159 [in Ukrainian].

16. Ukhvala Solomianskoho raionnoho sudu m. Kyiva po spravi No. 760/4358/18-k [Ruling of Solomianskyi district court of Kyiv City on the case No. 760/4358/18-k]. (2018, February 15). *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen – Single State Register of Judgements*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72314230> [in Ukrainian].

17. Sud vidpustyv zastupnyka Trukhanova na poruky [The Court released the deputy of Trukhanov on bail]. (2018, February 15). *Radio Svobody – Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/29042144.html> [in Ukrainian].

18. Ukhvala Apeliatsiinoho sudu m. Kyiva po spravi No. 761/10439/18 [Ruling of the Court of Appeals in Kyiv City No. 761/10439/18] (2018, March 29). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73188870> [in Ukrainian].

19. Savchenko hoche vziaty na poruky Heroi Ukrainy [The Hero of Ukraine wants to bail out Savchenko]. (2018, March 29). URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/03/29/7176177/> [in Ukrainian].

20. Trunova, L.K. (2002). Sovriemnyie problemy primieneniia mier prysiechienia v uholovnom protsessie [Current problems of applying restrictive measures within criminal procedure]. *Doctor's thesis*. Moscow [in Russian].

Fomina T. H., PhD in Law, Associate Professor of the Department of Criminal Procedure and Organization of Pre-Trial Investigation of the Faculty # 1, Kharkiv national University of Internal Affairs, Ukraine, Kharkiv.

e-mail : fomushka@i.ua ; ORCID 0000-0002-9513-1673

Procedural status of a pledger within criminal proceedings: problems of definition and the ways of improvement

The author has studied the procedural status of a pledger within criminal proceedings and has formulated propositions to the Criminal Procedural Code of Ukraine in part of regulating the procedure for the application of personal surety. For this purpose, the author of the article has separately studied the issue of the procedure for involving a pledger. It has been indicated that the initiative on involving a pledger for criminal proceedings may be initiated by both a suspect, accused, on whom the issue of the application of a preventive measure is being decided, and by persons who wish to take the bail of a suspect, accused. Instead, an investigating judge, court may choose a preventive measure in the form of a personal surety only if a pledger agrees or his application for taking a bail of a suspect, accused.

It has been stressed that the statutory requirements are the trust or special confidence of an investigating judge, court to a pledger. Trust and special confidence, above all, are the awareness of an investigating judge, court that a pledger can contribute to the achievement of the purpose of a preventive measure and the execution of the duties by a suspect, accused, and secondly, they are based on the special moral qualities of a pledger, his authority.

It has been concluded that personal surety is a preventive measure far from perfect in terms of legal enforcement, since the legislator has not resolved a number of important issues. Consequently, it is necessary to improve the provisions of the Art. 180 of the Criminal Procedural Code of Ukraine, and secondly, to regulate the procedural status of a pledger by amending the Criminal Procedural Code of Ukraine with a separate norm.

Keywords: Criminal Procedural Code of Ukraine, criminal proceedings, preventive measures, personal surety, a pledger, pledger's rights, pledger's duties.

Надійшла до редколегії 01.08.2018 р.